

Alcide de Gasperi: podnětný vyjednávač za demokracii a svobodu v Evropě

Alcide de Gasperi 1881 - 1954

Alcide de Gasperi ve funkci italského premiéra a ministra zahraničních věcí v letech 1945 až 1953 určoval, jakým směrem se jeho země v poválečném období vydá.

Narodil se v italské provincii Trentino-Alto Adige (Jižní Tyrolsko), která do roku 1918 patřila Rakousku. Společně s dalšími výjimečnými státníky své doby aktivně bojoval za sjednocení Evropy. Díky svým prožitkům z období fašismu a války – v letech 1927 až 1929 byl uvězněn, poté našel útočiště ve Vatikánu – dospěl k přesvědčení, že sjednocení Evropy je jedinou možností, jak zabránit opakování válečných hrůz.

Usilovně podporoval iniciativy zaměřené na spojení západní Evropy a podílel se na realizaci Marshallova plánu a vytvoření úzkých hospodářských vazeb s ostatními evropskými zeměmi, zvláště s Francií. Vedle toho byl zastáncem Schumanova plánu na založení Evropského společenství uhlí a oceli a pomáhal rozvíjet myšlenku společné evropské obranné politiky.

Mládí

Alcide de Gasperi se narodil 3. dubna roku 1881. Jeho otec byl policistou, rodina neměla příliš mnoho finančních prostředků. De Gasperi vyrůstal v provincii Trentino, kde se hovořilo italsky a která byla tehdy jednou z oblastí patřících k mnohonárodnostnímu a multikulturnímu uskupení Rakouska-Uherska. Kvůli tomu, že zde nebyly žádné italské vysoké školy, na nichž by mohl získat studijní stipendium, odešel v roce 1900 do Vídně studovat filologii. Tam se stal aktivním členem vysokoškolského katolického hnutí. Během studentských let zdokonalil svou schopnost vyjednávat, což se mu později během jeho činné politické kariéry velice hodilo. Chápal například, že hledat řešení problémů je mnohem důležitější než neochota a zdráhavost, a věřil, že důležitá je podstata problému, nikoli jeho forma. Po ukončení studií v roce 1905 se vrátil do Trentina, kde začal pracovat jako zpravodaj pro noviny La Voce Cattolica. V této době se rovněž stal aktivním členem politické strany Unione Politica Popolare del Trentino a v roce 1911 byl

zvolen zástupcem Trentina v rakouské dolní sněmovně. Této funkce využil k boji za zlepšení práv italské národnostní menšiny.

Zkušenosti s první světovou válkou a „Idee Ricostruttive“

Přestože byl de Gasperi během první světové války politicky neutrální, podporoval Vatikán, který usiloval o zastavení konfliktu. Když první světová válka v roce 1918 skončila, de Gasperiho domovská provincie se stala součástí Itálie. O rok později spoluzaložil Italskou stranu lidovou (Partito Popolare Italiano – PPI) a v roce 1921 byl za tuto stranu zvolen jedním z poslanců italského parlamentu. Fašistické síly v italské vládě pod Mussoliniho vedením nabývaly na síle a používaly vůči straně PPI otevřené násilí a zastrašování, až byla nakonec postavena mimo

zákon a v roce 1926 rozpuštěna. De Gasperi byl v roce 1927 uvězněn a odsouzen ke čtyřem letům vězení. S pomocí Vatikánu se po 18 měsících dostal na svobodu. Vatikán mu mezi svými zdmi poskytl útočiště a de Gasperi 14 let pracoval jako knihovník ve zdejší knihovně. Během druhé světové války napsal „Idee ricostruttive“ (Plány na přestavbu), jež se později staly manifestem Křesťanské demokratické strany, tajně založené v roce 1943. Po zhroutilí fašistického režimu se de Gasperi ujal kormidla strany a v letech 1945 až 1953 zastával post ministerského předsedy v osmi po sobě jdoucích vládách. Tento rekord () nikdo v historii italské demokracie až do dnešního dne nepřekonal.

Úloha při sjednocování Evropy

Během tzv. „de Gasperioho éry“ dochází k obnově Itálie – vzniká republika, dochází k politickému upevnění vnitřní demokracie a jsou podniknuty první kroky k hospodářské obnově. De Gasperi byl nadšeným zastáncem mezinárodní spolupráce. Jako muž odpovídající za největší část poválečné rekonstrukce Itálie byl přesvědčen, že země musí znovu získat své postavení na mezinárodní scéně. Za tímto účelem se podílel na vzniku Rady Evropy a byl přesvědčen, že Itálie má být součástí amerického Marshallova plánu a vstoupit do NATO. K intenzivní spolupráci se Spojenými státy došlo ve chvíli, kdy měla Itálie jednu z největších komunistických stran v západní Evropě.

Demokracie, dohoda a svoboda

De Gasperi věřil, že si všichni Evropané odnesli z druhé světové války ponaučení: „Budoucnost nelze stavět silou ani pomocí touhy dobývat, ale trpělivým uplatňováním demokratických zásad, konstruktivním přístupem k řešení problémů a respektováním svobody.“ Tato slova pronesl, když v roce 1952 přebíral cenu Karla Velikého za svoji oddanost evropské myšlence. Vysvětluje se tak i jeho okamžitá reakce na výzvu Roberta Schumana ke sjednocení Evropy 9. května roku 1950, která vedla k založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) o rok později. V roce 1954 se de Gasperi stal prvním předsedou Parlamentního shromáždění ESUO. Přestože projekt nakonec neuspěl, de Gasperi zůstal obhájcem a zastáncem společné evropské obranné politiky.

Evropské hospodářské společenství

Během prvních kroků směřujících ke sjednocení Evropy spočívala de Gasperioho úloha v tom, že fungoval jako prostředník a vyjednavatel mezi Německem a Francií, které rozdělilo bezmála jedno století válek. V posledních letech jeho života se de Gasperioho názory staly inspirací k založení Evropského hospodářského společenství. Ačkoli se naplnění svých snů nedožil – zemřel v srpnu roku 1954 – jeho role v celém procesu byla při podpisu Římských smluv v roce 1957 všeobecně uznávána.

Díky svému původu, válečným prožitkům, životu pod fašistickou nadvládou i tomu, že pocházel z prostředí národnostní menšiny, si Alcide de Gasperi velmi dobře uvědomoval, že mají-li se zahojit válečná zranění a jizvy a nemají-li se už nikdy opakovat válečné krutosti a zvěrstva, musí se Evropa sjednotit. Motivací pro něj byla jasná vize Evropské unie, která jednotlivé státy nenahradí, ale umožní jim, aby se navzájem doplňovaly.

De Gasperi a německý kancléř Konrad Adenauer si podávají ruce v Římě roku 1953.